

Gadányi Károly 70 éves

Társaságunk választmányának régi tagja, a Nyugat-magyarországi Savaria Egyetemi Központ rektora, majd elnök-rektorhelyettese, a szláv nyelvtudomány Európa-szerte elismert művelője 2013. október 23-án tölti be hetvenedik életévét.

A hetvenedik életév betöltése minden ember életében jelentős állomás. Kiváltképpen igaz ez abban az esetben, ha a jubiláns olyan területen dolgozott, amelyen az életútnak ez a mérföldköve szükségképpen életritmus- és életmódváltozással is jár. Így van ez az egyetemi tanároknál, tehát ünnepeltünkénél is. Azok a professzorok, akik aktív oktató- és kutatómunkájuk mellett még más, komoly felelősséggel járó, szinte egész embert igénylő hivatalos tudományszervezési és társadalmi funkciókat is elláttak, sajátos lelki helyzetbe kerülnek: egyfelől ugyanis felszabadultságot éreznek, minthogy a hatalmas energia- és időbeli megterhelés megszűnik, amit talán nem is olyan nehéz megszokni, jóval nagyobb terhet jelenthet azonban az aktív oktatómunkából való kikapcsolódás, a fiatalokkal való napi találkozások hiánya. Ezen persze lehet könnyíteni néhány előadással, szemináriummal, de azoknak, akik számára a tudomány és az oktatás a maga egységében jelentett életformát, ez az átállás mégsem problémamentes.

Ha elfogadjuk Kornis Gyulának azt a megállapítását, hogy „a tudományos alkotás a legbensőbbben összefonódik a gondolkodónak egész lelki alkatával, egész személyi mivoltával” (KORNIS GYULA, A tudományos gondolkodás. A tudós lelki alkata. Bp., 1943. 53), könnyen beláthatjuk, sőt meg is érthetjük az adott helyzet szülte benső problémákat. Mindezek természetesen megoldandó és megoldható gondok, így van ez e sorok írójának életében, és bizonyosan így lesz ünnepeltünk életének következő szakaszában is.

Az ünnepi köszöntő nem szokványos műfaj. Nem életút-bemutató, nem valamely magasabb beosztásra való tételes ajánlás, semmiképpen sem értékelés vagy kritika, hanem egy pályatárs közvetlen, baráti élményeken és objektív tényeken alapuló pályá- és jellemrajza.

Gadányi Károly a szó igazi, hagyományos értelmében filológus. Tevékenysége, munkássága igazolja klasszika-filológia egyik legjelentősebb 20. századi képviselőjének a filológia feladatát megfogalmazó állítását: „Die Aufgabe der Philologie ist, jenes vergangene Leben durch die Kraft der Wissenschaft wieder lebendig zu machen, das Lied des Dichters, den Gedanken des Philosophen und Gesetzgebers, die Heiligkeit des Gotteshauses und die Gefühle der Gläubigen und Ungläubigen, das bunte Getriebe auf dem Markte und im Hafen, Land und Meer und die Menschen in ihrer Arbeit und in ihren Spielen.” (U.v. WILAMOWITZ-MOELLENDORF, Geschichte der Philologie. B. G. Teubner, 1959. 1). Ugyanezt a célt fogalmazza meg a szlavisztika „második atyjának” nevezett hajdani bécsi professzor, Vatroslav Jagić is az általa alapított Archiv für slavische Philologie című folyóirat első számában. Ennek szellemében alapította Kniezsa István professzor 1955-ben a mi Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae című folyóiratunkat, és ebben a szellemben indult az ünnepeltünk alapította Studia Slavica Savariensia is. Az ilyen orgánumban helyet kaptak és kapnak nyelvtudományi, irodalomtudományi és néprajzi témájú tanulmányok is. Gadányi Károly munkái is a filológiának ezt a sokoldalúságát valósítják meg. Tudományos közleményeiben helyet kapnak konkrét nyelvészeti kérdések, nyelvjárási sajátosságokat bemutató és elemző dolgozatok, valamint olyan terjedelmes monográfiák, amelyek a „hivatalból olvasók” mellett a szélesebb intellektuális érdeklődési körök képességének és igényeinek is megfelel-

nek. Tudományos közleményei magyar és különböző szláv (elsősorban horvát, szlovén és orosz), de angol és német nyelven is napvilágot láttak. Elegendő itt a szint jelentő melléknevek egybevetéséről szóló terjedelmes munkát említenünk, amelyben a szerző gazdag (orosz, szerb, horvát, szlovén) nyelvi anyag alapján kifejti azokat a nyelvi tudat- és látásbeli jelenségeket, amelyek a szint jelentő melléknevek szemléleti alapját képezik, s amelyek mint ilyenek jelentős szerepet játszottak frazeológiai kapcsolatok, állandó nyelvi fordulatok kialakulásában is, szemléltetvén a Hadrovics László által annak idején hangsúlyozott szellemi rokonságot is.

Közvetlen kutató munkássága mellett ünnepeltünk nevet szerzett magának tudomány-szervezőkét is, és nem is akármilyet! Megindította a *Studia Slavica Savariensia* című folyóiratot, amely jelentős tekintélyt vívott ki magának elsősorban déli szláv nyelvterületen, ám ami még ennél is fontosabb: lektorált orgánumban biztosított publikációs lehetőséget kezdő kutatóknak, doktoranduszoknak, fiatal kollégáknak. Sok szó esik a tudományos utánpótlásról, de annyit, mint Gadányi Károly, kevesen, nagyon kevesen tettek érte! Huszonöt éven át szervezte a nemzetközi szlavisztikai napokat, amelyeknek szellemi feltételei mellett anyagi háttérét is megteremtette. Ezek az alkalmak kitűnő lehetőséget nyújtottak a közép-(kelet)európai szlavisták találkozására. Érdekes és mindig aktuális előadások hangzottak el, és termékeny viták bontakoztak ki a magyar, orosz, fehérorosz, horvát, szerb, szlovén, osztrák résztvevők között. Jubilánsunk el nem évülő érdeme ez a huszonöt évig töretlenül folyó sorozat!

Gadányi Károly megindította a *Bibliotheca Slavica Savariensis* kiadványsorozatot, amelynek kötetei méltán keltették fel a külföldi tudományosság figyelmét. Szigorú lektorálás mellett több PhD-, sőt akadémiai doktori értekezés is napvilágot látott ebben a sorozatban. Gadányi professzor úr bizottsági tagként részt vett és részt vesz a *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungarice* című folyóirat szerkesztőbizottságának munkájában, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának internetes folyóirata (*Filológia.hu*) szerkesztőbizottságában is.

Tudományszervező tevékenységének másik oldalát mutatják azok a – sajnos csak részben eredménnyel járó – erőfeszítések, amelyek a Savaria Egyetemi Központban folyó, regionális szempontból felmérhetetlen jelentőségű tudományos munkának doktori iskolai keretet kívántak biztosítani.

Ünnepeltünk értékelt és megbecsült tagja az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolája Szláv Nyelvtudományi Programjának úgy is, mint előadó, témavezető, konzulens, bizottsági elnök és tag. Mindig készen állt a közreműködésre, most már nyugodtan mondhatjuk, évtizedek óta, hiszen a PhD-képzés 1994-ben indult meg. Ugyanígy mindig rendelkezésére állt az ELTE Habilitációs Bizottságának, akár bizottsági tagként, elnökként vagy bírálóként. Hasonlóképpen vállalt tevékeny részt a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társaságának alelnökeként a Társaság munkájában. Munkásságát Társaságunk a „*Pro Neophilologia In Hungaria*” emlékéremmel ismerte el.

Az elmondottak csupán vázaltszerűen veszik számba a jubiláns sokrétű tevékenységének területeit. Mindemellett e sorok írója elmondhatja, hogy az ünnepelthez több évtizedes barátság fűzi, amely baráti kapcsolat kiterjedt a privát szférán túl a fentebb felsorolt tudomány- és tudományszervezési területekre is. Örök fájdalma a köszöntőnek, hogy nem sikerült elérnie, hogy Gadányi Károly professzor úr munkásságát és egyetemünkhöz való kötődését az ELTE magasabb elismeréssel honorálja!

Tisztelt Professzor Úr, Kedves Karcsi! Isten éltesen erőben, munkakedvben, egészségben és tudományos ambícióid megvalósításában sokáig!

NYOMÁRKAY ISTVÁN

Vörös Ottó 70 éves*

Ha ünnepeltünk megszólítására a köztünk lévő viszony alapján keresném a megfelelő szavakat, akkor a semleges, hivatalos – de az alkalomhoz képest inkább rideg *Kedves Kolléga!*, a személyesebb *Kedves Ottó!* mellett (vagy inkább helyett) az utóbbi években leggyakoribb találkozási módjainkra utalva a *Kedves Opponentársam!* lenne. – Tehát kedves Opponentársam!

Az erre a funkcióra való utalás egyúttal annak az empátiának a megjelenése is, amellyel különböző okokból a határon túli magyarok és nyelvhasználatuk iránt viseltetünk, és nyilván ettől nem függetlenül ilyen témájú doktori dolgozatok „kérelhetetlen” elbírálói lettünk.

Hogy az elején kezdjük az életrajzi adatokat, Vörös Ottó az Őrségben, Nagyrákoson született 1942 decemberében. Innen hozta magával a föld, a természet szeretetét és az őrimagyaródsi dédszülőkhöz visszanyúló és mostanáig meglevő vonzódását a méhészkedés iránt. Körömdi gimnáziumi tanulmányai során alakult ki elköteleződése a tanári pálya iránt. A pécsi Tanárképző Főiskola magyar–történelem–oroszlakának elvégzése után az ELTE magyar szakát is elvégezte. Időközben a szűkebb pátria hazavonzotta: egykori gimnáziumában kezdett tanítani.

Vannak az életben szerencsés együttállások: Vörös Ottó körömdi tanársága és a Vas megye földrajzi nevei munkálatainak elindulása feltétlenül ilyen volt. A körömdi és a szentgotthárdi járás így talált gazdára a közzététel során – és lett alapja a bölcsészdoktori disszertációjának, amelyet 1974-ben védett meg az ELTE-n. Ez az év a gimnáziumi tanárság végét is jelentette pályáján: ettől kezdve nyugdíjazásáig a Szombathelyi Tanárképző Főiskola, illetőleg utódintézményei oktatója volt. 1979-től megszakításokkal határon túli egyetemeken magyar szakos hallgatóinak oktatójaként látjuk: Maribor, Pozsony, Nyitra, majd Komárom jelentik pályájának az állomásait.

Tanár a felsőoktatási intézményekben kutatás nélkül elképzelhetetlen – és ez nemcsak a felsőoktatás igényéből fakad, hanem – sőt mindenekelőtt – az oktatói személyiségnek elválaszthatatlan tulajdonsága. Vörös Ottó esetében a szülőföld szeretete és a szűkebb pátria: az Őrség helyneveinek vizsgálata ilyen módon függ szorosan össze. Publikációinak sora mutatja ezt: a növényneveket tartalmazó földrajzi nevek a táj korábbi és mai élővilágáról tudósítanak. Vallatóra fogta a történelmi Őrség földrajzi neveit abban a tekintetben, hogy milyen adalékokkal szolgálhatnak a művelődés történetéhez.

Vörös Ottó azonban máshonnan is meghallotta a hívó szót: 1979-től 1981-ig a Maribori Egyetem Pedagógiai Karán, 1986-tól 1991-ig a Nyitrai Egyetem Pedagógiai Karán, 1997-től 2005-ig a Pozsonyi Comenius Egyetemen, utána pedig 2010-ig Révkomáromban a Selye János Egyetemen tanította a muravidéki, majd a felvidéki magyar egyetemistákat. A pedagógiai munka kutatói érdeklődési körének kitágulását is eredményezte. Ilyen összefü-

* Elhangzott a Nyelvtudományi Társaság 2013. március 12-i ülésén.